

Vol. 2.
Förra delen!

Om

GAMLE CARLEBY,

Med Wederbörandes Minne!

Under

Oeconomie PROFESSORENS och Kongl. Swenska
Wetenskaps Acad. Ledamots!

Si. PEHR KALMS

Inscende!

För Lager-Kranzen

Utgifwen!

Den almen granskning understådd i Åbo Academies Ofre Sal,
den 19 Julii efter m. 1754,

Af

JACOB CHYDENIUS,

Jac. son, Österbotninge.

Åbo Tryckt, hos Direct. och Kongl. Boktr. i Stor-Furstens
dömet Finland, JACOB MERCKELL.

Opus. Aucto. Finlandi G. 1/2

Herren/

Wälårewordige och Höglårde/

Herr JACOB
CHYDENIUS,

Kyrkoherde öfwer Gamle Carleby
Stads och Sochne Församlingar/

Samt

Inspector Scholae derstädes;

Min Huldaste Fader.

Der/ min Fader, dri-
star jag detta mit ringa
arbete i barnslig tilför-
sicht och ödmjukhet upofra;
En J hafwen sielf warit den samma, som
gifwit mig första anledning at täncka på
detta

Detta ämne; I hafwen haft möda och omkostnad osparde at uppsöka och hopsamla de underrättelser/ som til denna afhandling varit nödige. Hvem skulle jag då med större fog alt detta upofra? och af hvem skulle en sådan gästwa/ mer benågit uptagas? Men utom deß äro flere och wichtigare ordsaker/ som beweka mig at nyttja detta tillfälle; Ty Eder ömhet för min wälfärd har varit så stor och margfallig/ at mit hierta wid åtanckan der=af blöder och min fieder mächtar ej uttrycka den kärlek/ wördnad och högachtning/ som uti en tacksam siäl hos mig blifwit ewig. I/ min Huldaste Fader hafwen altid hållit för betänckeligt/ at anförtro Edra barns upfostran i fremmandes händer; derföre wärdades jag redan i mina spädate år af Eder ömaste om sorg; wid min tiltagande ålder ledde jag af Eder först på lärdomis wägen; när jag staplade blef jag af Eder uprättad/ och fördes ej på willo-

stigar/ der en oskyldig ungdom ofta uttöck
kna och med ledsnad såfångt arbetar. Vid
de större lärdoms gillen/ sedan jag lemna-
de södslo knutarna hafwen J för mig hafte
all möjelig kostnad ospard. Edra ömma
och Faderliga förmaningar hafwa varit
mina täncke- språk och mit rättesnöre.
Huldaste Fader uptag då dessa få blad/
som en fast ringa bergning af Eder slit och
kostnad. Ansee dessa rader/ som en oför-
mögen tolek af min barnsliga wördnad och
tacksamhet; och förgäter aldrig/ at med
wanlig huldhet omfamna den/ som under
all wälfresnads innerligaste tilönstän skåd-
se skall finnas

Sin Huldaste Faders

Edmiuk-lydste son
JACOB CHYDENIUS.

J. S. N.

Nnu i våra tider, dem man med skäl kallar uplysnare, finnas många, så widskryppelige åldersdoms-dyrkare, som anse alt det nyligare tider är arbetat och ännu dageligen arbetas, på vår hushållnings uphållande, för idel barnsligheter och hierne-griller, dem detta tidevarf fattat smäl före; Fördens skull kan icke heller jag, som här täncker lämna någon anledning, til hushållningens förbättrande i min Fosterbygd, af sådana annat förespå mig, än årlöje. Fäfsängt wore det ock, at här söka wedertägga alla de inkast, som dylike obetäncksamme menniskior framsöra; Då hwarcken skarenhet, och den wärckeliga nytta de sielfve redan rönt af en förbättrad hushållning, eller så många lärde mäns här om utgiffne skrifter kunna wärcka hos dem någon öfwertygelse.

Otroungen widgår jag, at detta mit arbete, hwarcken för
 byfsade ord och meningar, eller mogna tanckar, förtienar loford:
 Dock, der orwålduge domare anse mit ämne wal och min af-
 sigt med blidare ombdömmen, är all min önskan wunnen.

§. I.

A med Historiska berättelser gå långt tillbaka uti Ål-
 derdomen, och med nya färgor bestyrka möjliga och
 bortgömda saker, skattas med skäl, så wäl för
 nyttigt, som artigt; Men at bygga sina berättels-
 ser på owissa gifningar och ogrundade sagor, har
 långosedan af alle wittre Häfda-tecknare med största skäl blif-
 wit förkastadt.

At kärlek för sin fosterjord åligger hwar och en, at på alt
 möjligt s. tt uplysa des ålsta Historier; men at föredraga ål-
 der för wisshet, är at göra sig uti alt mindre trovärdig, insmy-
 ga hos läsaren en skålig misstäncka, om hela berättelsens wisshet,
 samt göra den helt osmakelig. At orda litet och blifwa trodd
 är altså långt bättre, än at widlyftigt gissa, om det, som är
 owist, och blifwa hållen för en osannings-Man, som wil förmå
 andra at tro, det en qwick inbilning kunnat upspinna. Jag
 håller derföre rådeligit, at tåga med sådant, som kunde föras
 under namn af gifningar, och allenast, så mycket görigit är
 anföra det, som är ostridigt.

At en stor del, om ei hela Österbotn och Finland, uti de
 åldsta tider af Lappar blifwit bebodd, tyckes wara så mycket me-
 ra sanningen likmäßigt, som, utom öfwerenskommelsen emellan
 Lapska och Finska språket nästan alla häfda Tecknare äro här-
 utinnan emige; Men om dessa första inbyggare warit öfwerlef-
 wor

wor af de 10 fångna Israels släkter, eller ei, och om de gjorde allenast en, eller flere flytningar, lemnas til andras utredande; Om här för Lapparnas aukomst bodt Jättar, eller om de warit et släkte med dem, det är, och blifwer en så owisf sak, som det är onkeligit, at Norden ännu bår många wedermålen af Lapparnas fordna wilstande på dessa orter; Ty så wål Sverige, som Finland öfwerflöda af Sochnar, byar och gårdar, som bår ra namn af Lapparna, samt berättelser, om deras lefnadsfatt; Ja på de ställen, som gränza närmast til Lappmarken finnas ännu lemmingar af deras kojor, eller så kallade Kätar. Jag tror mig altså hafwa fog at påstå, det de äldsta Inbyggarena i Gamle Carleby, äfwen warit Lappar, hwilcka, efterwerlden til betyg, om sina fordna hemwisten tyckes lemnat här, bland annat, namn at Renön af sina Renar, och Trullön af den fordom hos dem bekanta trulldom; Men på hwad tid wåra Lappar ifrån hwar och en ort, antingen bortflyttadt närmare mot den nu så kallade Lappmarken, eller och ändrat sin hushållning, synes wåra något swårare at utreda. Så mycket wet man, at ännu för 400 år tillbaka hafwa inbyggarena uti Osterbotn, och de deromkring liggande orter, warit uti sin hushållning föga skilde ifrån wåra Lappar; Ty af Kung MAGNI d. 2: dras, eller SMEKS Förordning, om Prästarättigheternas utgörande af år 1335 kan inhämtas, at de förnämsta nåringar ännu då för tiden warit Jagt (a) Fiskerier (b) och Bostaps, stiögel (c)

A 2

S. 3.

(a) Som de fordom wid sitt diurfänge ei wiste nytta frukt och bössor, så är klart, at de måst bruka, dels sällor och andra dyliga giller, i spinnerhet til de sidere diurs gripande, dels och bågar med järn, eller Erörnggar, sådane, som de ännu uti de Norr belågnaste orter af Osterbotn betiena sig utaf, wid småre diurs jagt. Af sådane bågar hafwer sedan det ordet Bågeman, eller Bågestytt på Finska Jousi eller Jousi mies fått sitt första utgwåde; Dersöre heter än i dag hos en stor del Finnar: Tul-la Jouselle, eller Jousi lutun, räknas bland Bågeman, hwilcket sker, då de blifwa mannade, eller manwuzne, och på egen hand kunna föra en båga.

(b) På hvad sätt, och med hurubanna bragder fiskerietna denne tiden blifwit sökade kan wäl ei med säkerhet sägas; Dock måtte de i anseende, så wäl til de här ännu befändeliga fiskrika insidar och strömmar, som och det så nära liggande fiskrika hafwet warit ganska rymoge.

(c) Tama Renar, som nästan äro alla Lappars följeflagare, måste de mycket brukat, så wäl at helfwe äta, som at framställa sina körfkor med, dock lära de, som troligast synes, ei nyttat deras midlet til sin föda; emedan det uti hela den näst gränsande Östherbottens, eller Kimi Lappmark, ei heller är i bruk.

Fast nu för tiden på dessa orter ei särdeles myckenhet af renmåsa finnes, så har den likwäl förmodeligen warit här så ymnig, som någonsin i Lappmarken, innan jorden på annat sätt blifwit förändrad; Dock finnes här på många ställen Rennåsa i största ymnighet.

S. 2.

Gamle Carleby Sochen är belägen uti Östherbottens Höfdingedömes Torra, eller Uhleåborgs Låhns södra del, ligger widd Östra stranden af Sinus Botnicus, eller Norrs Bottu, gränsar i Norr til Kelwja Sochn, i Öster til Saarisjerfwi och Wikasaari Sochnar i Lapsland, i Ödder uppe i landet til Skatan af Pederöore, men närmare widd södstrandens til Cronoby Sochnar, och i Väster til Norrbotten; är 2 mil bred, från Norr till Ödder, men 14 mil lång, från Öster til Väster.

Landet fördelas uti Stad och Sochn, hwaröore och denna min beskriwning delar sig uti 2:ne grenar. Sochnen delas uti Moder-Kyrkölänet, som ligger närmast wed stranden, Nederwetil Capel-gård, som ligger ifrån ModerKyrkian i Öster, och Öfwerwetil Capel-gård, som ligger ännu högre upp ät landet, äfwen i Öster. Moder-Kyrkölänet åter kan beqwämligen delas i Öjar och Gasta landet: Dock höra de flästa öjar, som bebos ei widare under Gamle Carleby, än hvad Prästerskay ängår, men i Civilla mål under Cronoby Sochn. År 1608 blefwo dessa öjar,

som i

som i synnerhet bestå af 2:ne stora, Långön och Knifsön, Cronoby Sochen aldeles tillagde, men 1617 blef af Stormyrdigste i äminnessle Kong GUST. ADOLPH förordnat, at de, hwad Präster och Kyrcka angår, skola hålla sig til Gamle Carleby, med 40 marckers plicht för den, som dera klandra skulle. Utom desse bjär märckes här, Renön, som ligger frän Staden i Nordväst 2 mil. Trullön, som är belägen $1\frac{1}{2}$ mil frän Staden, måst i samma wädderstreck, och Tanckar, som ligger i Sudväst 3 mil frän Staden, utan för hwilcka, i synnerhet Renön och Tanckar, sommartiden idkas strömmings fiske. (a) Någre små skär och Klippor finnas här och, dem jag ei håller nödigt at upnämma.

(a) Jämsför Herr Kyrkoherdens Mathesii wackra Diss. Geographica de Ostrobotnia, pag. 70.

S. 3.

A 1620 den 7. September. blefwo af Storm. Kong. GUSTAV ADOLPH Gamle Carleby Stads privilegier utgifne och underskrefne, hwaraf den efter ortens förra namn blef Carleby, men för skilnad frän Ny-Carleby, som blef samma tid anlagd, Gamle Carleby kallad; samt undfick til wayn en liggande tiäru-tunna, på hwilcken, så genom båda botnarna, som sprundet en stark låga utslår; (a) utan twifwel, at dermed beteckna den ymnoghet Tiära, som det omkringliggande landet, til Stadens handels wära kunde förnytra, derföre och denna Stad är känd för en stark Tiäru-handel (b)

Staden anlades $\frac{1}{2}$ mil Norr om Carleby Sochne Kyrcka, på södra sidan om en, den tiden segelbar wik, för Rocko-Jahti, sedermera Kyrcko-skärden, men nu Gamle Carleby Stads sund, kallad. Wid Stadens anläggande war denna wik, eller detta sund så diupt, at de första Stadens inbyggare kunde segla frän sin egen strand, til och ifrån Stockholm, eller

Åbo, med fullastade fartyg, utan den ringaste svårighet, hvar för sig och Herr TunEld, uti sin Geogr. (c) tillägger denna Stad en god hamn, skönt den nu brukliga, som ligger $\frac{1}{2}$ mil från Staden, ei utan största äfventyr, så wäl för skifflöshet, som för grundt watten kan nyttjas.

Ristricanda by, som bestod af 12. hemman, 8 $\frac{3}{4}$ mantal, samt Owikant eller rättare Kuivakanta by, bestående af 2 hemman, 2 mantal, med deras ågor blefwo til Stadens utrymme anslogne; Men år 1693. blefwo dessa sednare nämde 2 hemman, som oafhyfte, Staden ifråntagne, och Roteringen underlagde.

Alla dessa 14. hemman, som först blefwo Staden underlagde, woro Skatte, eller åboernas Börde, för hwilken orsak blifwit försäkrat, at de af Bördeäganderna skulle til Kronan inlösas; Men som det ännu ei skedd, så hafwa ågorne, som Börde jord blifwit sålde och köpte; Dock, at enligt Stadens Privilegier, ingen på landet boende får åga, eller nytia Stadens jord.

De första Stadens inbyggare blefwo berörde hemman & boende Bønder, hwilcka flyttade sig til den för Staden utsedda platsen, och begynte derstädes idka Stads-Manna näringar, så långt deras insigt medgaf, som woro wane, at föda sig med Landt-manna slögder.

Til Stadens enskilda fiskewatten blefwo Bredwiken, Engesjärden och Koustarwiken fridlyste; Utom des singo Stadsboerna frihet, at på Callakari, der allmänt fiske är, Tankar-ox Trullöö-grunden fiska strömming.

Til Stadens handels utrymme anslogs Pyhäjoki, Calajoki, Lohtea, Carleby (hvarsunder Kelwia och den tiden hörde) samt Cronoby sochnar, så at ingen annan Stad uti dem handla singe; Bønderna uti dessa sochnar blef strängeligen förbudt, at segla med sina waror til andra orter, och Fogdarna betagit, at efter wanligheten handla med Bønderna, Stadsboerna til nådel.

För sit handels utrymme blef Staden pålagd, at utgiöra 10. stycken Ryffe-slyttar, eller Båtsmän, men år 1683. kom Staden

Staden öfwerens med Kongl. Amiralitetet i CarlsCrona, at i stället för Karlars skaffande ärligen, uti Freds-tider til Amiralitetet betala 550, men uti Krigstider 1100 Daler Koppar:mt.

Carleby Sochne Kyrcka skulle, så Stads, som Sochneboerne samfält få nyttia.

På det handtwärcf och handaslögder skulle desto bättre få reta sig och winna burckap, uti denna nya Stad, blef dem til fördel, som här handtwärcf idka wille, förbudit, det någon handtwärcfaren, närmare än 4 mil från Staden, skulle få sig nedfättia och handtwärcf bruka.

Stadsens inwånare skulle få besöka fria Märknader, sin handel efter ordinantierne irätta och regulera.

År 1660 blef Bergerckskapet frihet lemnat, at wid Staden, och 1743 at uti Calajocki anlägga Beckbränneri.

1668 Lemnades Staden tilstånd at få nyttia Böndernas skog til wed-hygge, hwaremot Bönderna skulle få fiska i Stadsens enskiltet fiske-watn, hwilcket 1672 blef ytterligare stadfastadt.

Då Staden först anlades, stod Norra Tullhuset mitt uti det nu så kallade Stadsens sund; emedan Bönderna, som sin tjära och öfrige afwel, om vinteren släpade til Viarubolmen, 1½ mil från Staden belägen, nedförde om sommaren, då fartygen lastades, samma warer genom detta sund; men sedan sundet blef upgrundat, och denna wäg för Bönderna obrukbar, flyttades Tullhuset på Norra sidan om sundet, med jordägandens tilstånd. Ja upgrundningen har i detta sund, på en kort tid så tiltagit, at der icke för lång tid sedan största fartyg legat uti tilräckeligit watten öfwer wintern, finnes nu knapt en watn droppe, när flod-watnet utfaller. Sid-Tullen stod och förr på Purokari, men är uti nyligare tider flyttad på Röwar-Ådret. Nu äro i Staden 4 Tullar. Södra, der Landswägen, som sträcker sig efter hela Österbotniska stranden, kommer söder ifrån in i Staden. Norra, der samma åter går ut ifrån Staden, Norr åt. Id- eller Qwaru-Tullen, derigenom wägen går ut åt Stadsens

sens Mullbete och qvarnar, samt Sid-Tullen, derigenom all sidsfart til Staden sker. Tullhusen och Seaqvettet underhållies af Tull Societeten allena, emedan Staden ingen del hafwer uti Accisen, dock håra Tullportarna Staden til.

År 1643 gjorde Stadsboarne första gången ansöking, at få bygga sig en egen Kyrcka, men emedan då warande Kyrkoherden Eric Nicolai Galle det wille hindra, nödgades Staden lemna all sin köpta Kyrckostrud uti Sochnetyrckan, samt ingå andra wilckor, då änteligen Konung CARL GUSTAVS sluteliga utslag föll den 31. Julii 1654, hwaruti deras begäran bewilljades. Arbetet på Kyrckan gick härpå för sig med så stark drift, at den inom ett år war färdig.

År 1752, då wårt Finland hade den ofkattbara lyckan, at inom sina gränser en tid hysa war nu Aller Nådigste Niegerande Konung, wedersfors äfwen Gamle Carleby den höga nåd, at få se denne Nordens Skydds-Herre inom sina portar från den 20. Julii Kl. 11. efter Middagen, til den 21. af samma Månad Kl. 7. för Middagen.

- (a) Se Herr Kyrkoherdens Mathesii Diss. de Ostrobotia,
 (b) TunElds Geographie pag. 356.
 (c) Ejsud. Geograph. 1. c.

§. 4.

Sinnarna hafwa uti alla tider warit sin Konung och sit Fädernes-land så trogna, at alla de olyckor, som kunnat pröfwa deras ständachtighet, ei förmått bewelka dem til afffall. De försträckeligaste Marter och pinsammaste öddar hafwa aldrig kunnat te sig i så fäselig hamn, at icke fallhet och otro emot Osverheten altid syntes dem långt ohöggeligare. Et beröm, som Sinnarna of ålder med fog tillkommit. Uti Fädernes-landets almänna olyckor, har detta Land ofta sät kunnat

nas wid den drygaste delen; och lärer jag träffa temmeligen råt, om jag sätter våra olyckliga Krig, jemte vår grannes oridiga grymhet, som de förnämsta hinder, för vår Finsk hushållning. Bervis här på behöfwer jag ei söka annorstädes, än uti denna Gamle Carleby Stad, hwilket och egenteligen hör til mit ämne.

Hwar eftertänksam lærer nog finna sig här uti, af det jag uti följande wil omorda, denna Stads öden, allt ifrån des grundnings-tid. Wål har Gamle Carleby Stad af enskilda olyckor mycket lidit, men dock hafwa de almenna och nyligen nämnda varit de kånbaraste. Staden är ej stort öfwer 130 år gammal, men har dock på så liten tid varit, ei ett, utan flere swåra öden underkastad. Knappt hafwa des innerwånare börjat sin hushållning, förrän et oblidt öde deras anslag affkurit.

År 1664 blef allt det, som på 44 år kunnat af de nybodelade inwånare byggas och samlas, genom wådelö förfört och i aska lagt. Ei mera än Kyrckan och några der omkring skående hus blefwo skonade.

Här afbrant den spåda telning, som til det omkring liggande Landets båtnad började upgå. Här stannade alla anläggningar och uträkningar, som syftade på des upkomst; och några näfwar fulla med aska war endaste winningen af all anlagd slit. Allt på denna aska bygga en ny Stad blef nu inbyggarenas första omsorg.

Staden war förr oordenteligen och oregelbundit bygd, men nu blef all vordning rättad. På då warande Landshöfdingens i Österbotn Herr DIDRICH WRANGELS befalning indeltes Staden uti 20. quarter, af hwilcka hwart och et innehölt 10 tomter, eller gårdsrum, som alla woro 35 al. breda, och 55 långa; 4 sådana quarter giora Stadens bredd, och 5 längden; 5 gator äro sångs med, och 5 twårs öfwer den samma, hwardera 20 al. breda. Så at Staden är 200 tomter stor; men,

som til Rådhus, Ryfshodas, malarehus och torg åtgår 3 tomter, samt til Kyrcka och Kyrckfogård, Scholan och Des gård, jemte gatan, som är emellan dem båda 8 tomter, så äro ei flera, än 189 öfriga, som bebos.

Mot slutet af detta åra-hundrade, då detta sår börsjade låfas, skadan glömmas och hushållningen å nyo rotas måste Staden, jemte det omliggande landet åren 1695, 96 och 97 drifara swårigheten af nåstan ohörde oår och misfwårt, som försorsakades af kölden, i synnerhet de 2 första åren, hwilken all åker-grödan förraskade, men det 3dse och sidste måst af brist på utsäde; hwaraf och dessa åren af alla Finnar kallas, än i dag Kolmet isot halla- eller kato-wuodet, på Swåncka de tre stora misfwårt åren, från hwilken tid de lika som börjat en ny tideräkning, eller *Epocha*. De 2 första årens misfwårt war ei ännu i stånd, at afhända mångens lif, emedan de förra årens besparning til en del förslog, dock kunde den ohälsosamma och ofta onaturliga födan, som nöden ändock twang mången at förtära; ei annat, än tilflynda döden. De som ändteligen öfwerlefde dessa första åren, måste dock, en stor del, följande året af hunger bort tyna.

Uti denna Stad dogo det första året 56, det andra 57, men det tredse 234 personer. En nog dryg utgift för en så liten fläck.

Mången nödgades då med hela sitt hushåld lemna sitt hemwist, at söka på andra orter rädda sitt och de sinas lif, men emedan ingen tilgång war i hela Landet, måste magans knof med tårar tålas. Hela landet war så utarmat, at folck låg hopetals på gator och wägar, som så länge saknat födan, at de den ei mera behöfde. Barnen, som efter wantligheten af sina föräldrar begärade mat, fingo ofta det tåre-blandade swar; här finnes intet. Ofta kalmade barnet på sin Moders arm, och ofta låg et spädt barn på en stelnad moders bröst. Fadren såg sin Son, Son sin Fader af hunger bort segna,
spå

spändes sig samma öde, utan at den ena kunde hjälpa den andra. Den ofruchtsamma jorden fick gdmma de utsvulna kropparna, och den oblida lusten war upfylld och fuchad af de hungerades tårar och sukningar. Staden war alltså, dels genom så mångas död, dels genom de hoptals utflyttade hushål, som all sin ägendom til sin lifs råddning, på främmande orter utkostat; dels och genom den dyra födas förskaffande för dem, som ännu qware woro, så utarmad, at den war söga bättre än öde.

Näppeligen woro 13 år derefter förflutne, innan en svår pest år 1710 sig här i landet inritade, som ei utan en drög känning för denna Stad aflopp. Denna svåra gäst flyttade i hast så många til ewigheten, at liken ei kunde uti den wänliga Kyrkogården begrafwas, utan måste man, utom Stadens *Sä* eller *Quæntul* utse en plats, som med wederbörandes tilstånd blef inwigd, af då warande Probstien och Kyrkobonden, Herr Mag. Jacob Falander, til pest-lakens begrafning, samt med stenvmur omgifwen; Hwaraf den än i dag kallas pest-Kyrkogården. Detta år dödde uti Gamle Carleby Stad, närmare 100 personer.

Efter det bekanta *Kyrå*-slaget år 1714. började de krigsläger, som denna tid nog länge brunnit, och lyst öfwer hela Norden, närmare nalkas denna ort.

Då blefwo efter befalning, af de hemma warande uti *Februarii* månad alla Stadsens Fartyg och Sid-bodar, med det uti dem war, nemligen Salt, Lifvs förnödenheter och Krigsredskaper upbrände. Svårt förebed til det påföljande.

Samma år uti *September* Månad kommo *Cosakerne* första gången til denna Stad, hwilckas framfart war mera än omennisklig. Allt, i synnerhet mankön, som de öfverkommo, slogs i hiål. Blott at blifwa sedd af dem, war et bråt, som kostade lifwet. Öfkyldigt blod, och döda kroppar sågs allestädes på gatorna.

En Rytmästare af *Albo Låns Cavallerie*, *Strigman* benämnd, som stod wid stora *Kauko-bron* $\frac{1}{2}$ mil norr om Staden, den at upbränna, och således förhindra fiendens framkomst, ryckte med sin manskap, under påstående mördande til Staden; men när *Cosakerne* sågo honom ankomma, uplastade de ett fläste af Stadsens bro, så at Rytmästaren måste taga vägen omkring wiken, under hwilcken tid *Cosakerne* skyndade sig bort från Staden, så at Rytmästaren sielf, som först hant fram, ei fick i hiålså flera än en, och sära 2:ne af dem. Efter så nestligt ryggnade, woro de allenast en wika borta, innan de med fördublad grymhet återkommo. De dråps ei allenast alt, det de öfverkommo, så i Staden, som på Landet, utan pi-skade, brände, och på alt upständeligit mordiskt sat pinade til döds.

Alla, i synnerhet piltebarn, som wid lif lemnades, bortsläpades i slafveri til fienda land. Alla Kreatur bortfördes och ihjållfogos; med ett ord denna ort, jemte hela Finland, utsod alla de swårigheter, som eld och swärd, i en mordiskt fiendes hand kunna åstadkomma, til ett Lands ödeläggande. En medfart, som af en eftertänksam ei utan rysning kan påtanckas. Hiertat må brista, och ögonen smälta i tårar, när våra Finnar, med bestörtning omtala de tider. Annu dånger hiertat i bröstet, på dem, som warit åsyna witten af detta härjande, när de det i hogkomma. Många af dem, som halföda undsluppit detta grymhets öwäder, kunna ei, utan tårar omtala de tider. Deras Föräldrar, Hustror, Barn, m. m. blefwo mördade, hängde och lefwande upbrände. Inga böner woro så beweffliga, som kunde förmå Fienden, at skona det minsta degiande barn, utan de blefwo i waggan, med spjut genomände, på stölar uphängde, och mot knutarne sönderslagne. Flera bära ännu på sin kropp märcken efter fiendens mordiska slag, och med sin suckliga kropp bekräfta sanningen af alt detta.

Fienden som upplagit sin läger på Stadsens åkrar, in-
gwatrade

gvarterade sina hästar, uti de förenämsta husen i Staden och på Landet; de smärre husen blefvo, dels som wed upbrände, dels utsläpade til läget.

När dessa jämmerfulla lägor, efter 7 år ändteligen stöcknade, och den kära freden åter i lugn och stilhet bragte et så mycket förhårfat och skingrat folk, war denna Stads utskende mera än ömkeligt.

Så hus, det ena här, det andra där stodo tallösa och sonderrefna, på den plats der Staden skulle wara. Näppeligen fanns här någon inbyggare; Ty Borgerskapet hade så många som slippa kunde bortflytt, och de, som nödgades qware blifwa, hade på wäld: och pinsamt sätt blifwit slagade. Det Borgerskapet, som begifwit sig på flykten, hade til en del, i synnerhet af det ringare, stadnat, dels wid några näringar i Sverige, dels och genom wärkfningar kommit i Krigstienst. Men de få, som öfrige woro, hade til sit uppehälle måst utlagt alt det de på flykten med sig taga kunde.

De som alltså nu skulle börja uppbygga den ödelagda Staden, på des förra med innerwänarens blod bestänckta aska, woro af så många olyckor utarmade, och nödgades doch utom sina egna hus kosta på de almäna byggnaderna, neml. Råd: Wäg: Malare: och Tull: husen, m. m. Handelen, nästan deras enda näring, war nu föga, eller alsingen.

I hela Finland war då intet Landtbruk, och inga skogder idkades. Städer och byar woro upbrände, röken stod ännu nästan up under himmelen; man hörde ei annat än ömkelig klagan; diupa suckningar upfolte ännu skogarna, och de menniskior, som undslupit fiendens mordiska händer, och sökt sin säkerhet i ödesmarker, der de bland wildeer trodde sig wara säkrare än i sina hemwist, började nu smänningom at framkrypa, men hade intet, hwarmed de på ossan af sin förra nöda skulle bo sätta; emedan åkarna woro i lunda, ångarna skogwuxna, hästarna til döds förda, all bostap slagad och upsedden. Ja hela Finland
 utnads

liknade mera en Förbränd Öden, än ett bebodt land.

Huru indräcftig handelen då kunde wara för våra Stadsboar, behöfwer jag ei mera omorda.

Et och Tingu är frif Borgefkapet sedan obehindradt byggga och i skänd fätta det, som förstört war, då åter en ny olycka år 1742 den 4 Julii en stor del af deras arbete, genom en frätande wädeld til rök och aska föröfotte: och så wida de bäst byggde och förnämste husen wedtogos, kan skadan räknas til halftwa Staden.

Samma år mot hösten hitkommo Ryfka Zuzarer, samt federmera, uti Junii månad Cosaqwer och Calmucker, hwilka fiemliga folkslag denna ort, med lika dryg känning, som det öfriga Landet måste sig underkasta. Minnet af deras upförande uti Landet är ännu hos oss alla så färskt, at det ei behöfwer förnyas.

Utom alla dessa swära öden har watnet ei heller underlätit at flere gånger, på sit sätt, genom Sidskadar stöta på denne Stads grundwalar, af hwilka enskilda hast nog swära kånningar. År 1750 om sommaren omkommo 15 personer, en del af Stadsens förnämsta inwånarne på en båt. Flera dylika beklagliga händelser går jag förbi: Jag har allenast nämt de swårigheter, som varit för hela Staden måst kånbara.

Den som med eftertancka anser dessa swära och tåta olyckor, må ei undra, at denna Stads wälstånd är ännu allenast en telning, den man under blidare öden snart wäntar i blomma.

S. 5.

S Amble Carleby Stad N:o 72. Efter ordningen wid Riksdagarne, År ännu belögen på samma ställe, der den först anlades, Fast icke på någon högd, dock på tørt och sundt rum, i ansende, så wäl til den ickra liggande

de saltföda, utan några flogvorna får, som ock de på lands-
sidan belägne öfna fält, som befrämja lustens ei mindre sudda;
än obehindrade rörelse.

På Norra sidan omgifwes Staden af det oständambs
Stads-sundet, öfver hwilket, den så kallade Stadsens-bro,
ligger; men på de öfrige ställen af åkrar, ängar, hagar och
skärer, som göra des läge lust och ganska behageligit. Naturen
har ei efterlätt, at här inrätta det, som menliga ögat kan för-
lusta. Wil man på gröna ängar och blomsterrika parker se
naturens fågling, så har man söder om Staden det artigaste
tillsälle. Wil man förnjota ögat med årtadandet af gröna och
fluggerika fält, hwilka stifta färg och flugga mot et i små böl-
lor flytande och forlande watten, så är wid Stadsens Sund det lif-
ligaste mönster och åstlag af sådana lustbarheter. På Stadsens åk-
rar kan man se naturens wärksad, samt med hwad flit, iswer och
konst den arbetar på wårt uppehälle. På wästra sidan om
Staden är en utsigt, som wisar hwarje aften, huru solen med
all sin pragt tyckes uti willa hafwets böllor sig nedbadda. Ja
man kunde föreställa sig detta stora lius af hafvens brusande
wåggor aldeles blifwa utsläckt. Här tyckes man se hafwet med
flån, de jordiska med de öfwerjordiska watten förenade, och om
wintern hafsisen, med molnerna wara sammanfrusna; med
ett ord; här finnes ymnogt förråd på naturens mästarestycken,
och artiga omfliften, som kunna mätta menliga ögats lustnad.

Uti Stadsens prydnad bidrager ei ringa de *Publique* byg-
nader, nemligen *Kyrkan*, *Klockstapeln*, *Schol-* och *Syno-
dal* byggnaden, samt *Rådhuset*.

Kyrkan, som är af träd, står nästan midt uti Staden,
och är bygd, som i 3: die §. sagt är, åren 1654, och 55, samt
alltså snart 100 år gammal. År 1695 och 96 blef den med 2: ne
fors utwidgad, emedan den annars war förtrång, och är
nu en rätt fors *Kyrka*, har uti ändan af wästra forset et
spitigt torn, der dock intet rum är för klockor, hwilket, så
wål,

wål, som hela Kyrckan är med spån-taf, samt wäggarne med brädslag försedda. Genom många och stora fönster, som insläppa dagen, är Kyrckan innan til nog lius, samt för öfrigt på åtskilligt sätt wål jrad.

Jag wil uti följande omorda, så wål de förnämsta präbader, som de märckeligaste *inscriptioner*, eller påskrifter, som uti de *publique* husen på åtskillige ställen finnas; men som jag wet, at en del af mina läsare anse sådant för onödigheter och säfånga, så wil jag förut erhindra, at de, om mitt arbete för öfrigt af dem blir genom ögnat, med tolamod och benågenhet kasta ögnen öfwer de rader, som handla om sådane i deras tycke onödiga saker, och låta således mitt tycke wara oklandrat; hwaruti jag dock hoppas giörn, hålst någon läsare til nådjes: (a).

I hörnet emellan östra och norra korcket i Kyrckan står en wålprydd Predika-stol, som år 1657 först är bygd, men år 1739 senast målad och har denne påskrift:

Simon Fant. Magdalena Erichs dotter.

Jer. 22. v. 29. O Land! Land! Land! hör Herrans ord.

Job. 13. v. 17. Om i det weten, salige åren i, om i det giören.

Åren 1695 och 96. blef här det första *Orgel-wärcket* bygt, men under förra fiendtligheten, jemte mångt annat försfördt. år 1737 och 38. bygdes här åter et nytt och rätt wareskert *Orgel-wärck*, bestående af 21. stämmor i *Manual-wärcket*, *Positivet* och *Pedalen*, 1 *Tremulant*, 3 *Sperventilier*, 2 *Simmel* friers nor och 8 stycken små *Klockor*, är värderat til 18000. Dal. R:mt, utom målningen, år 1748. blef det af Herr Ol. *Hedlund* omfågat, samt stämman *quintadena* ändrad til *Bourdun*, för 100 Dal. R:mt. Detta sköna värck står på läktaren i wåstra korcket, på hwilken står kriswit:

Gudi til åra hafwer Handels-Mannen Herr *Christopher Carlbom*, med sin k. Maka *Madame Anna Warg*, på egen bekostnad låtit måla och sira detta *orgel-wärck* år 1738.

Pa

På hiesken fram för läctaren: År 1738. Under Hans Kongl. Maj:ts, Wär Allernädigste Konungs och Serres FRIEDRIC den förstas milda Regering är orgel-wärcket här i Stads Kyrckan försärdigat, nytt golv i Kyrckan inlagt, samt *Sacristian* förbättrad; På förtiden warande Landshöfdinge, Sögwålborne Herr Grefwen CARL FRÖLICH; Bistop öfwer Åbo Stift, Sögwördige Herr JONAS FAHLENIUS; Kyrckherden Herr Mag. Carl Gust. Werander; Borg-Mästare Herr Erland Norren, och Kyrckhowård Rådman Herr *Sigfrid Brumerus*.

Uti denna Kyrcka finnes och 5 wackra lius Cronor, af mefing, med följande på skrifter. På Kronan framför Altaret: *Olof Wendelius. Anna Herman. Lars Brenner. Maria Herman.*

På Kronan wid första bänckarne:

P. M. S. K. C. M. S. K. A. M. S. Svendlin. J. C. S. H. Matts Person Kiemmer. Anna Jöns dotter. Anno 1679.

På 3:dje Kronan i Choret:

Jacob Carlbom. Mathias Mathesius. Maria Carlbom.

På Kronan framför Orgel-Läctaren:

Joh. J. Praest. Erasmus L. Biörckman. Å:o 1688. d. 17 Febr.

På stora Kronan mitt uti Kyrckan:

Anno 1688. den 11 Nov. Joh. Simonson Riska. Elisabet Anders dotter Myrich. Dainel Bockmöller. Magartha Myrich.

Joh. Johs. Praest. Erasmus Biörckman. Brista Joh. d:tr Präst. Råd och Sandels-Mans Sal. Joh. Erich s. Prästs och hans Sustru Lisa Matt dotter Tasts äminnelse af arswingarna gifwen. Sandels-Mannen Sal. Anders Philip s. Myrichs och hans Sustru Sal. Clara Matts dotter Tasts äminnelse, gifwen af arswingarne.

Utom allt detta är Kyrckan innan til öfwer allt målåd och wäggarne med wackra Krångar utjrad, uti hwilka lämpeliga språk äro skrefne: allenast de bäst träffade wil jag anföra.

Öfwer dören til *Sacristian*, som är norr om östra korset;

Zach. 6: v. 8. Sij de som norr:ät draga, låta min anda hwilas i Nordlandena.

På södra sidan om Altaret. 1 Cor. 10. v. 16.

Thet brödet, som wi bryte, är icke. m. m.

På norra sidan. 1 Cor. 10. v. 16.

Wälsignelsens kalk (winet). m. m.

På pelaren emot Predikstolen: Ef. 1. v. 5.

Hela hufwudet är tranckt, hela hiertat är försmägtadt. Hwaremot sedan andra språk swara.

3 förstugan öfwer Präst dören:

Låt min gång wisz vara i tino orde.

3 förstugan til södra korset: Psalm. 119. v. 35.

Sör mig in på tina buds stig, ty jag hafwer lust dertil.

3 Torn förstugan:

Kom här in du Herrans wälsignade, hwi står du här ute.

3 förstugan til norra korset:

Psalm. 119. v. 29.

Wändt ifrån mig den falsta wägen och un mig din lag.

Flere sådana wackra språk wil jag utelemna för korthetens skull.

Öfwer Präst:dören i Kyrckan står:

Sör jämlikhetens skull är Choretts nedre del öfwerstruken och hwit målad uppå Rådmannens Herr Jacob Falanders och des K. Makas Madame Sophia Freitags betofsnad år 1739.

Öfwer dören uti södra korset:

Gudi til ära och detta Herrans hus til prydnad hafwer Sal. Borgmästarens, i Lifstiden Ädel och Sögachtad Herr Joh. Westrings efterlemnade Enke:sfru Dygdådle Fru Anna Westring låtit denne södra delen af Kyrckan måla och Zira år 1739.

På biellkan fram uti Kyrckan står på ena sidan:

År 1620. år Staden Gamle Carleby af högst prifelig

selig i äminnelse Konung GUSTAV ADOLPH den andra och store *funderad* och med härliga *Privilegier beneficerad*, men blef i astå lagd År 1664, förutan *Kyrckan* och några gårdar om henne.

Psal. 84. Huru ljuflige äro tina boningar Serre *Teo* laoth, min själ längtar och trångtar efter tina gårdar.

På andra sidan

Under den *Stomågtiga Serren*, Konung CARL GUSTAVS *Glorsvördigst* i äminnelse regemente, blef *Kyrckan* i Staden först *funderad* och med väggar och tak först upbyggd Anno 1655. På detta året tilträdde *D:ns Ericus Mathia Elander, Pastoren*, och *Sal.* affömnade den 25. December 1692.

Kyrckans öfrige *skrud* består af följande stycken:

En Altar dyna med på skrift *E. S. D. R. Anno 1736.*

Et Altar kläde af fint Sammet med påsydda bokstäfver: *J. H. S. D. J. S. A. M. J. D. C.* som säges vara förårt af *Sal. Rådman Dan. Abla*, och dess *Rådaste Marg. Carlbon.*

En Silfverkanna af 134 $\frac{3}{4}$ Lods wigt, hwaruppå står: *Johan Hebert Engvist.* Ihre *Köngl. Maj:ts* *Zu Sweden* Wohl bestälte *Oberster-Leutenant*, under daf *Osterbotniske Regiment*, nebst seiner liber *Fraun Anna Juliana von Richtern*, habe diese Kanne *Zu Gottes Ehre Kirchen* in *Gamle Carleby* verchret. Anno 1683.

En Kostbar Sääf på hwilcken står *Martin Polviander, Margaretha Carlbon.*

En förgylt Silfver Kalk och *Patén* af 65. Lods wigt, samt en *Kalkduk*, hwar uppå är sydt, *Carolus Johan Forsman. Adalgunda Rosenberg.* *Gamle Carleby Stad* Anno 1699.

Klockstapeln står brede wid *Kyrckan* uti sleswa *Kyrckoplans* fet, är bygd på det här i orten brukeliga sättet med spåntak och flagga. Uti denna bygnad finnes, utom 3 wälliudande *Klockor*, ett *Urwärck*, som så wäl med slag, som wisare tecknar tidens löpp-

Klockorna äro af följande beskaffenhet:

Stora Klockan väger 10 Skeppund, 10 Lisp. 10 M:kr. Kostar 5162 Dal. 16. öre R: mt. På samma Klocka är skrifwit: *Gloria in excelsis Deo. Mo fecit Holmie Gerhardt Mejier.*

Mitt på Klockan på norra sidan:

Under Den Stormächtigste Konung CARL XII tes 8: de Regements år, är denna Gamle Carleby Stads Klocka omguten, med största delen af Borgerkapets bekostnad. år 1705. Pastor och Probst. Mag. Jacob Falander. Borgmästare Johan Forssman.

På södra sidan:

At minna hiertat på, med bön sin Gud åkalla,
At sammanropa hielp, när eld will öfwerfalla,
At båda det en själ, från kroppen tags til Gud,
At Lit i Jorden göms, det tecknas med mitt liud.

På nedersta kanten:

Jag ropar öfwer berg, ångar och dalar,
Kommer hit hörer hwad Herren Gud talar.

Den andra, eller medlersta Klockan väger 3 Skeppund. 8. Lisp., 17 M:kr. Kostar 1727. Dal. 8. öre och hafwer följande påskrifter:

På öfra kanten:

Gloria in excelsis Deo, et in terra pax, hominibus bona voluntas. Anno 1655.

På nedre kanten:

Psalm CL. Laudate Dominum in Cymbalis, in Cymbalis benesonantibus. Holmie me fundebat Gerhardt Mejier. 1655.

Den 3 dje eller minsta Klockan väger 1 Skeppund 18 Lisp. 20. M:kr. Kostar 962 Dal. 16. öre och har desse Inscriptioner.

På norra sidan:

Feli-

Felicitas in regno Regi FRIDRICO I: mō, Pax Patria, Provincia, eiusque Gubernatori Baroni WILHELMO VON ESSEN, Ecclesia Praesuli Episcopo D. LAURENTIO TAMMELIN, Pastori Mag. Andrea Kiemmer & Consuli Gamle Carlebyensi, Johanni Westring.

På födra sidan.

Gloria in excelsis Deo. Priore ab hostibus erepta hac, pace restituta: fusa a Gerharde Meijer, Holmia 1730.

Gudstiensten förvärttes af samma Präster uti Stads, som i Soehne Kyrkan; nembl. Kyrkoherden. 2. Capellaner och Adjuncto Ministerii, som derjemte är Pädagogus inferior uti Stadsens Schola.

Schol-gården ligger söder om Kyrkan, uti hwilken äfwen Redtor Pädagogia bor, och stihes från Kyrko-plancket allenaft med en gränd; här är, utom de til Redtoris tjänst byggda rum, Schol- eller Synodal- byggnaden, som ären 1695. och 96 år bygd, bestående af Synodal- eller Prästmöts- Salen, Schol- Salen med en Kammare, samt förstuga. Byggnaden är hög och ausenlig med dubbelt spåntak och slagga försedd. Här finnes och en Klocka, hwilken förr warit hörande til det urvärck, som från Soehne- Kyrkan af Ryfvarne år 1714. bortogs, men år 1721 blef funnen uti deras låger på Stadsens åkrar, samt til Scholant köpt 1737, och efter hon war brått, omgöts 1750 med tillökning på tyugden; har denna påskrift:

Jag kallar barn at känna Gud,

At lära dygd och wisdoms Bud.

Kyrkoherde Jacob Chydenius, och Borg- Mästare Erland Noreen.

Synodal- Salen, hwaruti Österbotns Prästerstaps Synodal- disputationer, merendels ventileras eller granskas, är innantil målåd, har 2: ne Cathedrer, samt bänckar, och innanbyggnad, som ett Academiiskt läro- hus.

Uti Schol- rummen underwises nu 18. stycken Piltar af

RS.

*Rektor Pedagogia Herr Mag. Eric Juvelius, samt under Pedago-
gen och Ministerii Adjunkten Herr Mag. Johan Tengström* måst
uti Christendomen, skrifvandet och räkmandet; dock blifwa lärz-
lingar wid denna Schola, ibland äfwen längre handledda uti
Bokwett; i synnerhet hafwer nu warande *Rektoren* lagt sig wine-
ning om, at få intrycka hos denna ungdom, så smak, som
insigt uti *Historia Naturali*, besynnerligen *Botaniquen*, eller ör-
ta känningen.

Stadsens Rådhus står på norra sidan om torget, som
är en prydelig byggnad och hafwer ett Zirligt torn, deruti en
Klocka är, med hwilken hwarje dag Klockan 4 om morgonen
och Kl. 7 om aftonen, samt des utom hwarje Rådstugu dag
ringes. På denna Klocka står af *Psalm. 260* i *PsalmBoken*
hela den 14 versen Om något klagomål kommer för tig. ic.
samt, *fiat Iustitia, si pereat mundus. Anno 1724*

Rummets der *Magistraten* har sitt säte, eller Råd-Salen
är uti andra wåningen, et wäl pryd och målat rum, der ät-
stillige wackra minnes-språk, om rättwisän, finnes på wäggarne,
dem jag nödgas ute-lemna.

Borgmästare uti thema Stad hafwa varit följande:

1. *Eric Jönson*, blef Borgmästare 1622. war en Bondeson ifrån
Cronoby, har *haerat* och varit *BANERS* Lagläsare: Borgmästare
allenast i 2 år, och har Borgerskapet för des hårdhet skull, uti då
warande swår tid skuit om natten på honom genom fenstret med
kula, i sängen, som dock ei honom, eller hans hustru träffat, us-
tan genom Jelden, derföre han tagit afsked, och begifwit sig til
sougde söder ut, som förmenes öfwer *Larpo* socht.

2. *Knut Hinzerson*, blef Borgmästare 1625. född i Gamle
Carleby på Sundhemmet, har varit *student* och *auscultant* i
Åbo. War Borgmästare i 5 år, och dödde på förenämde heman.

3. *Carl Jönson*, blef Borgmästare 1631. född i *Wasa*, har war-
rit *student* och något äldrig wid hitkonsten. Borgmästare i 6 år,
och för sedan til *Wasa* för missämja med Borgerskapet.

4. *Jacob Nielson*. blef Borgmästare 1638, tillförene Lagläsare i Finland, war Borgm. i 2 år, tog affked och reste åter til Finland, för ringa inkomsters skull.

5. *Gabriel Liungson*. blef Borgmästare 1641, född på förberde Sundhemmanet i Gamle Carleby, war förre BANERS Lagläsare och här Borgmästare i 18 år, blef et år för sin dödd affatt för Bergersfagers orwillas skull.

6. *Gabriel Svare*. blef Borgmästare 1660, war BANERS fogde, men sedan Borgmästare i 7 år.

7. *Jöran Zadler*. blef Borgmästare 1668, tillförene Landshöfdingen GRASSES Secreterare, war Borgmästare i 4 år, tog sielf affked härifrån och blef sedan Borgmest. i Ubieå.

8. *Andreas Mathesius*. Prebsters son i Calajocki, war Borgmästare i 14 år, samt sedan Häradshöfdinge i Stor Säfvolax och vidare i Österbotns norra härad.

9. *Jacob Wilstadius*. blef Borgmästare 1688, Consulson i Burnst, war Borgm. i 4 år, och blef här dödd.

10. *Carl Forssman*. blef Borgmästare 1693, tillförene Cancellist wid den auktoriserade Estniska Kongl. Reduktions Commissionen, som och sedermera i Stockholm; war Borgmästare i 22 år, och dödde i Stockholm 1715.

11. *Johan Wastring*. blef Borgmästare 1722, har studerat i Upsala, war först Rådman och Notarius, samt sedermera Borgmästare i 13 år, afgick här i Gamle Carleby med döden år 1735.

12. *Erland Noren*. Borgmästare 1736; har studerat i Upsala, war Auditeur wid Västerbotns Regemente, tillträdde Borgmästar syftlan i October 1736, och lefwet ännu. (b).

Gamle Carleby Stads Stat och aflöningar, kan af följande inhämtas, som Herr v. Auditeuren och Notarien, Martin Kiemmer, mig gunstigt lemnat del af.

Gamle Carleby Stads afslönings Stat.
 Utgifwen af Glorwürdigst i Minnelse Konung CARL
 Den XI. den 8. Julii år 1698.

Dal. öre S:mt.

Borgmästare	300:	Til å andra sidan stående afslöning
6: Rådman a 30 dal.	180:	åro följande anslagne.
Notarius - - -	90:	Gamla åter Taxan.
Cassieur - - - -	33:	10: 16.
Stads fogde tillika Fiscal	20:	Nya Åker och Ångs Taxan.
Wachtmästare	20:	Muhlebets pengar. Källare Frihet.
Stads tienare	10.	Källare Arrende. Handels genanten.
Adjunctus ministr. och		Ryghbodars hyra. Wäg penningar.
Pädag. inferior. -	66.	Stadsens del af sak. ören.
Til publice Byggningar		Burkstaps penningar.
och Reparationer - -	80:	Tomt ören.
Til Extraord. såsom papper,		Förg och skänd penningar.
Bleck, påsty: gr. lius och		Tijonde penningen af dem, som
twed m. m.	20:	Religera sitt Burkstap.

Summa 819: 10: 16.

Rektor Pedagogia är ei upptagen uti föregående Stat, skal dock niuta i afslöning af Cronan 20 Dal. Silt: mt, och en tredjedel af tionden i Staden, med diekne penningarne af Gamle Carleby Stad och Sochn.

Sedermera af Stadsens Borgefskap bewiljad Stat.

Dal. S: mt.

Organist - - - -	120.	
Stads Fålskär	35.	
4. fl. Wacht karlar niuta		Dessa löner betalas årligen af Staden efter Taxering.
hwardera 17 Dal.	68.	

Summa 227.

Staden är ännu indelt uti *quarter*, Gårdar och gator, efter Landshöfvingen WRANGELS inrättning, hwarom uti 4 §. sagt är. Tomterna åro måstedeles wålbyggda, skönt med trähus

Hus, i synnerhet hafwa de som efter den sednaste brand bygt någode, warit måna om et prydeligt utseende.

Zubbyggarena hafwa allmänt warit kända för ett muntert, friskostigt och en del yppigt lefnadsfätt, skönt de ej nu, så alment, som före med fog för yppighet kunna beskylas. Dock är Borgerskapet, i synnerhet när på Stadens heder ankommer, friskostigt och bonnet sunadt.

Mitt witsord härutinnan torde anses som partiskt och gäfsachtigt; men sanningen at säga tror jag, at om främmande, som äro härom undervärdade skulle uttra sig, torde jag håldre beskylas före at hafwa spart något af dessa mina Lands-Mäns beröm, som dem dock med fog tillkommit, än at jag sagt något för mycket, hwilket jag och tycker mig håldre anstår.

(a) De skäl, som efter mitt tycke föbundit mig, at införa sådana *inscriptioner*, då jag mig påtagit at beskrifwa denna ort, äro följande. 1. Böra de, som på något sätt bidragit af sitt enskilda förråd, antingen til Gudshus prydnad, eller på annat sätt tient det allmänna, ei förbigås, utan deras förhållande dem til beröm, och andra til upmuntran omordas. 2. Köijer en stor del påskrifter den wördade Alderdomens tänck- och skrifwesätt, som af en nygirig och upmärksam ej annat kan än anses för artigt och nöjsamt: 3. Kan en rad, eller några ord, ofta de man minst trodde, antingen nu, eller i framtider lämna hånstatednare och fornålstare stor uplysning.

(b) Detta angående Borg-Mästarena, som och om Stadens grundnings friheter och öfriga förmoner, samt öden har Herr Råd- och Handels-Mannen Jacob Falander mig gunstigt meddelat.

G. 6.

Edan jag nu något tekuat om Gamle Carleby Stads Historie, lynne, och belågenhet, fordrar ordningen, at jag uti följande åfwen något ordar, om denna Stads

Politie, Hushållning och näringar. År 1771 woro till denna Stad 179 matlag, utom de ut fattige, och befans folkets rikthet efter Stånden, som följande utdrag af *Kyrko Tabeln* utwisar.

	Man F.	Qwin F.		Man F.	Qwin F.
Ättb. och Adel	1.		Ringare Borgerkap.	96.	130.
Präster och Scholst.	3.	2.	Kyrko- och Stads betiente	7.	5.
Deras Barn	1.	3.	Priftt inhyses folck	3.	4.
Ständs Personer	8.	3.	Dito Bräckeligt		1.
Ständens hedert. bet.	4.		Skeppare och söfartt folck	4.	2.
Deras tjenste folck	6.	7.	Ringare Borgerkaps barn		
Magistrats personer	9.	9.	öfwer 15 år	30.	45.
Ärdmare	27.	32.	Dito. under 15 år	106.	151.
Små Krämare	16.	18.	Deras tjenstef. öf. 15 år	53.	78.
Deras ungd. öf. 15. år	17.	16.	Dito. under 15 år.	4.	8.
Deras barn under 15 år.	14.	20.	Gaminal af sk Prigsmän	1.	
Handwårts folck	13.	13.	Lägrade Qwinfolck		3.
Lärgägar	5.		Summa	428.	550.

Summan 978.

Uti denna Stad finnes ganska många af det Ringare Borgerkapet, som med största swärighet kunna nära sig och hafwa sin utkomst, af ordsak, at de, hwareken hafwa särdeles bönhelse, eller, som gör det förnämsta, hafwa tillfälle at med arbete och slögder nära sig, emedan inga för dem tjenliga närings-sätt äro inrättade. Dagesigen öles folcket, så wäl af Stadsens egna barn, som och genom det ifrån landet inkommande tjenste folcket, som efter några års tjenst i Staden winna Burskap; men slögder och för dem tjenliga näringar äro Landt förwiste och få ei något insteg. En del af sådant folck fara wäl til *Stockholm* om somrarna på de Handlandes farttyg, för lega; men på några månader få ei, ehuru stor legan är, förtienas hela års födan för et hushåll.

Här af kommer, at man här med skal kligar öfwer folck

Pets, ei brist, utan öfverflöd, eller rättare öfver tienliga närings-
sångs kärnad, som kunde kassa, et til arbete tienligt solcf ar-
bete och föda.

Så wäl af detta, som andra dylika, beflageliga exempel,
kan man finna, huru högti dyktigt och nyttigt det wöre, at de,
som sitta i styret af våra Städers Politie och almänna hushå-
llning, skulle äga en tillräckeligare insicht uti den ädla och nog
länge förätta hushållnings wetenskaper, hwar ignom otaliga
sukdomar, främwor och irringar uti våra Städer kunde häfwas
och afdeles förekommas, emedan de, hwilkom öfwer usyn öfwer
Städernas hushållning är anförtrodd, hwarcken kunna meta
alla Städers tilstånd och omständigheter, eller på något sätt hyn-
na at lämpa sin ofertancka til hwar och en Stads förkostning
för sig sielt.

Jag lemnar derföre hwar och en orwåldig at dömma, om
ei, i anseende så wäl til den udra släktar, som är emellan Lag-
farenheten och den almänna hushållningen, som och at nästan
de flästa af dem, som komma at tiena det almänna uti ratwis-
sans hand-hafwande, derjemte blifwa styresmän af Städernas
Politie, alla de, som wirlägga sig om Lagfarenheten, öfwen borde
de förskaffa sig en tillräckelig insicht uti hushållningen, och ei så
sörj bekläda något ämbete, innan de aflagt och lemnat wärcke-
liga prof af lika tillräckelig insicht uti Hushållningen, som uti
Lagfarenheten, emedan dessa wetenskaper, uti framtiden wid äm-
betens beklädande blifwa dem nästan lika nödiga och almenhe-
ten lika nyttiga.

De prof, som wid affeds-tagandet från Lärosäten af lär-
lingar uti Lagfarenheten fordras, äro så wäl uti hushållningen,
som Lagfarenheten ei ännu sådana, som skulle wisa deras Ficke-
lighet at bekläda något embete, der dessa wetenskaper äro nöd-
iga, emedan sådant då ännu af dem ei kan fordras; utan de
röija allenast de grunder, hwarpå en widare insicht kan byggas;
derföre borde något widare prof af dem äskas lika wäl uti Hus-

Hälningen, som det sker uti Lagfarenheten, innan de Komma til *Publique* sysslor, och i synnerhet sättes til styresmän af *Politiem* uti någon Stad.

At åtskilliga embetsmän uti Riket, böra undergå prof uti hushålls- vetenskapen håller jag för en högst nyttig stadga, men för dem, som komma at beklåda Borgmästare sysslor uti Städerna och at befatta sig med Städernas *Politie*, håller jag det ännu för långt nödigare och nyttigare.

Detta är mitt välmänta förslag, hvarigenom, efter mit tycke, våra Städers hushållning, snart skulle vinna önskelig förbättring, hvilket jag lemnar under höga vederbörandes ömna och mögnare omdömmne.

Huru nödigt det är uti et samsund, at weta, hwad waror hwar och en Lands-ort och Stad kan til en annan afståta, och drifwa handel med? huru stor en Stads handel är? och hwad styrcka hwarje Stads och orts handel äger? kunna de bäst dömma, som äro förordnade til upsynings- och styresmän, öfwer handelen i Riket, jemte hwar och en, som insiicht äger uti den allmänna samhällets hushållning. Jag tror mig altså fallgöra min skyldighet, och detjemte dem en tjänst, som dermed hofwa at umgås, då jag lemnar et utdrag af Gamle Carleby Stads *Tull Specialer*, hvilket *Tull Inspektören Herr Sv. Ol. Norden* mig benågit meddelat. (A)

Som af detta utdrag kan sees så består Stadens mesta utsköpfung uti Tiära, Smör, Talg, Bräder och litet wed, undantagandes Slepshandeln, som nu så godt, som aldeles blifwit all, hwarom uti följande mera täncker ordas; De öfrige här nämde warors, som, tott köts, och fisks, ostis, flåfks, flåns och hudars utsköpfung är så ringa, at den ej är wärd at nämnas, som hwar och en kan af följgöende *Tull Specialers* utdrag aftaga, då det, som til Stadens eget behof ätgår, blir afsräknat. När man altså wil något när se styrckan af Stadens handel, så låt nu wara, at af dessa nämnda Stadens förnämsta

närmsta handels waror intet til Stadens behof skulle nyttias, som dock onskeligen til en stor del sker, så af tiära, smör, talg och bräder, som wed, så skulle hela Stadens utsköpfung år 1750 varit denna, efter inköpet. Dal.

970 Låster tiära * 12 Dal.	Tunnan	139680.
2792 Lispund Smör * 7 Dal. Lisp.		9544.
401 Lispund Talg * 7 Dal. Lisp.		3807.
3610 Tolfter Bräder * 6 Dal. Tolsten		21660.
1803 Samnar wed * 4 Dal. samnen		4332.

Summa 189013.

Efter *Tabeln*, som wisse folksketers stånd och talrikhet woro denna Stads större och mindre Krämare, som lärar wara det samma, som handlande, 43 til antalet; delas nu denna *Summa* emellan dessa handlande, så blir för dem til mans ei mera än 4295 Dal. och 20 öres handel. Efter samma *Tabel* finnas uti dessa handlandes hus 74 af Manbönr och 86 af Qwinkön, til sammans 160 personer, som med tillräckeligit tjenstefolk och besättning, utom föda och kläder skola förses, til hwilket alt, jämte det, som til utlagor och gästning m. m. åtgår, winsten af 189013 Dal. Kopparmynt bör förslå.

Men, så främt ei winsten kan stiga så högt, at den blir lika med hufvud *Summan*, så kan dessa penningar aldrig wäta i stånd at så mycket ärligen wäxa, at med winsten deraf 43 handlandes hushål kunde uppehållas.

Skulle dessa penningar uti en fördelachtig handel flere 100 gångor hwälfwa omkring om året, så kunde med dem wackert winnas, men sådant gifwes här aldeles intet tillfälle til; utan när warorna hela året om, sinänningom äro inköpta, så säljas de om sommaren i *Stockholm*, hwilken förlopp ei utan stor kostnad afföper, och derifrån hämtas för ej stort mera än hälften, Salt, Tobak, och Winer, Siden=ylle= och Linne=tyger, samt flere Kram waror, hwilka waror, sedan efter hand, året om med någon

någon vinst förtroas. Om ännu, efter föregående uträkning hvar och en af de 43. handlande finge behålla 4395. Dalers handel, så finner hvar och en, som det ringaste wet, hvad han del wil säga, och hvad i en handlandes hushåll ärligen ätgår, at med de penningars rullance, på det förut sagda sättet aldrig någon handlandes hushåll kan af denna handel få, så framt ei andra goda stöder och subsidier det uppåt hålla; Men hvad skal man säga? och huru skall det gå? då ei handels-rörelsen här i Staden får blifwa så stor en gång, emedan til Stadens förnödenheter af dessa, nu til handel antagne waror en stor del bde affortas. Hwem wet ei, at utom andra smärre behof til Fartygs, Jagters och Båtars tierande ätgår en ganska stor del af tieran. Småret, som detta sidska år, synnerligen framför för warit ymnogt, har på långt när ei alt kommit til utseppnings; ty hvad hor icke uti hushållen i Staden hela året om af denna wara åt-gåt? Med Talsen är lika så beskaffat. At en stor del bräder ätgår uti en Stad, så til byggnader, som annat Snickare arbete, jämte flere behof, är en ganska begripelig sak. Och at en hof wed, blifwit hela vinteren öfwer upbränd uti Staden, är så mycket tydligare, som af denna wara ei mera utseppas, än så mycket, som emellan tierutunnorne lägges, of de ei i Sid-slupning komma uti Fartyget at rulla. Sedan nu alt det, som til Stadens behof nyttas af dessa waror, jemte den skönt ringa del af handeln, som det til Stockholm resande Ringare Borgerskapet drifwer, blifwer af föregående uträkning afdragit, så låter hvar och en finna sig derwid, at antingen ingen handlande kan här föda sig, eller måste en del af dem lefwa blott af namnet, och andra af wärkfelig handel. Afsatthenheten intygat, at här flere handlandes hus, som nästan ingen annan slögd idla stå sig, en del wäl nog; hwaraf tydeligen följer det senare, nemligen, at en del äro upförda på *Tabeln* för handlande, eller Skrämare, som dock ei blott med handel kunna wära sig, utan höra håldre til den för omtalte Ringare Borger

gerskapets *Stads*, och alltså öka deras ättat, som annars äro för-
 många, och som förr är sagt hafwa trängt om födan. Dessa
 många handlande göra alltså intrång uti de så näringar, som det
 Ringare Borgeerskapet kan föda sig af, och derjemte förördela
 med sin handels frihet dem, som nära sig af wärckelig handel.
 Af allt detta, som sagt är, följer oiwedersägelsen, at denna
 Stads handel är ganska trång och otillräckelig at uppehålla så
 många, som den borde. Wil man något spå om handelns öden
 i framtiden, och huru tillräckelig den härnäst kan bliwa, så be-
 höfwer man allenast wända eftertanckan på den förnämsta grund
 til denna handel. Emedan Tiära, Brädder och något wed, ut-
 gör det förnämsta, och Smöret, men i synnerhet Talgen och de
 öfrige, så kallade *virtuallie* waror, sedan Stadens förnödenhe-
 ter afdragas, ei gör stort, så bliwa skogens afkastningar nästan
 den endaste handeln, och alltså skogens des grund. Öfwer skogs
 bristen och des omilda medfart klagas i hela Landet omkring Sta-
 den, med fullt fog, hwaras ei blir swårt at sluta, huru fast denna
 grund är. Skulle priset på skogarnas afkastning, uti sednare tider ei
 så ansenligen wirit, och således lockar äfwen de långt uppe i lan-
 det boende at bruka wåld på skogen, så skulle redan en tydligare
 ärfarenhet wittnat, huru denna handel, jemte de närmast för hand
 beldgna skogar lidit undergång. Jag kan dock med trygghet
 säga, at ehuru långt upp ifrån landet det glimmande mynnat
 lockar skogen til denna Stad, så kan dock denna handel ej länge
 bära sig, så framt ei försigtigare skogens medfart gör den, skönt
 något mindre, dock warachtigare. Stadens handels plasset,
 der äfwen de handlande bruka lasta sina Fartyg, dro uti Pyhä-
 sofi för en del, Calajoki, och Lehtea Sochnar, de närmare til
 Staden liggande, som Kellwiä, Gamle Carleby och Cronoby
 föra all sin afswel til Staden. Handeln med Landman sker
 både med byte och rena penningar; de handlande försträcka ibland
 penningar at Landman til des utlagor, och föra Bol med ho-
 nom, men som det ei alltid sker, och Bonden gerns håller sig
 fri

fri uti sin handel, som lätteligen kan ske, då handeln, som för
 är wist, är för trång, så må Landman här wid gemensigen
 wäl, med de handlandes nafdel. Handwärfvare finnas här
 få; de almännaste, som få wäl uti antal, som slöghet de seduz-
 re tider tillagit; Doch saknas ännu många, som sig en
 del mer, en del mindre fördelachtigt kunde wära, såsom, Guld-
 smed, *Peruque*-makare, Garfware, Fruentimmers Skreddare,
 Wäfware m. fl. men i synnerhet Fergare, som här ei finnes
 uti de nästa Städer en gång, så at hela Landet skickar måst allt det
 de skola hafwa någorlunda wäl fergat och prekat til *Stockholm*.

Skeps-byggeri hafwer redan länge blifwit brukadt af den-
 na Stad med fördel, si at det silwärt och nu warande wäl-
 stånd med fog, til stor del der ifrå bde ledas; men nu hafwer
 det wist nästan all dragrighet, emedan wärcket, som dertil bra-
 kas, ei allenast närkast til Staden, utan mest i hela landet
 blifwit utdde, så at det ei närmare än 7. 8. 10 mil från sid-
 stranden med möda kan finnas, och Bonden læt at stegra pri-
 set på sin skog, hwarföre och de, som dese senaste åren bygt
 något skepp til salu, söga på dem wunnit, för hända något wist.

Nåstan alla af denna Stads inbyggare wärlägga sig om
 Åkerbruk, på Stadsens ågor, som mest bestå af fin sand och
 tyckas i anseende dertil wära til åker ei särdeles tienlige; Doch
 har i synnerhet Riddmannen *Herr Pet. Stenhage*, genom de
 spard kostnad och slit ådaga logt, huru åfwen en til utseendet
 orionlig jord kan genom id och kostnad fås til bärande, hvil-
 lens hog för Åkerbrukets uphielpande förtienar synnerligt
 beröm. Ut i hushållnings-wetenskapen i konnna och witttra män,
 skilja wäl med fog Åkerbruket ifrå Stadsmanna-nåringar, men
 der inga andra tienliga nåringar äro inwättade, så kan ei nekas;
 at det är bättre at bruka åker, än uti låtja lida nöd. En
 del lidka och fiskerier, i synnerhet Strömmings fiske, så wäl wid
 Tanckar, som Renön och Callakari; Dessa nåringar äro
 dock gänska ringa och utiårfeliga.

En Stadsens Källare är här, och flere små Krögerier; inga planteringar, Trä- eller Humle-samt föga Krydd-gårdar; inga Bergs-hanteringar, Bruk, eller *Manufaktur*er höra til denna Stad, utan det, som om Beckbrenneriet för är sagt.

När man anser, at denna Stads förnämsta näring är handeln, huru den är trång, och snart väntar sin undergång, som af det föregående kan ses, så läser ei blifwa svårt at sluta, huru nödiga flere näringars inrättningar äro. Frågan blifwer allenast, hvilka näringar bäst lämpa sig med ortens natur, stiel och läge?

Tobaks-plantering och spinneri är en slögd, som denna Stad ei skulle falla svårt i anseende til den sandiga jordmon, som finnes på Stadslens ågor; men så länge planteringen ei är i stånd, och inga Tobaks-blad från utländska orter så hit skeppas, så är säfångt at täncka på något Spinneri, i anseende til bladens dyrbhet, som antingen från *Stockholm*, eller andra orter borde inköpas; Tobaks-planteringen är altså det första, som bör påtänckas, om denna näring skal gifwa någon botnad. Tegel-Bruk skulle så vida tyckas för denna Stad lämpeligt, at af försten kunde ske således, och at när til Staden finnes tienlig lera och sand, men som detta handtwäret är af de slog ödande, och slogen des utom är, för omild medfart ömkan wård, så synes det Landet mindre gagneligt; men nyttigt wore det, om Staden brände deraf så mycket, at den småningom kunde upfatta stenhus i stället för de nu wanlige af träd. Jag lemnar andra at döma, om ej slogen ännu wore och kunde blifwa tillräckelig hårtil, då den med större sparsamhet blefwe använd til mångt annat, som mera öder.

Såmsk-makeri kan här knapt bära sig, ty tilgången på rå-slit är uti omliggande landet ganska ringa.

Linne-wäfwerier skulle ei ringa båta denna Stad, i synnerhet, om det omliggande Landet med större slit lade sig winning om at brukta lin- och hamn-sådder, om hwilkas trefnad erfarenheten lemnat nog goda prof: Jag skulle nästan tro, at om ån rå-ämnet til sådant wäfveri skulle hämtas antingen ifrån Sa-

wolar, Tawast-land, Careln, eller Helsingeland, der man med mera alfwär stöter lin och hampa, så, kunde dock et wäfweri härstädes kunna håra sig.

Tåg- eller Rep-slageri är och en stögd, som här med stö-
re alfwäre borde brukas. Här stås wäl något tågwrke, som
Herr Lagm. König pag. 35, 6 comen af des Lärdoms öfwin-
gar säger, men som det ei förstår til de Fartygs upstakande,
som här bygges, så kan alla finna, at det ännu är ganska föga.

Alle-wäfwerier af flere slag wore för denna Stad högst
nyttiga, emedan, i synnerhet på Stadens egna ågor finnes
tilfälle, til färskötsel, hwarmed redan förledne höst 1753 en be-
rämlig början är giord, med et skäferis inrättande; Deftom haf-
wa, uti det omliggande landet, ei allenast Herrskaper, utan och
en stor del Bönder fattat så stor smak för sin ylliga-Spannska-
färs stötdande, at Landet med tiden lofwär det Ylle-wäfweri,
som här skulle inrättas tillräckelig och god ull.

Porcellins-bruk kunde i denna Stad med fördel inrättas,
emedan man hoppas, at wid nogare granskning äfwen här i
Landet kunde finnas en dertil tienlig lera; men om och ingen så-
dan lera skulle finnas, så kunde et Porcellins-bruk icke des min-
dre här wara möjligt, med lika stor fördel, som i Stockholm;
ty uti Stockholm äro, så manwarer, som dags wärcken dyrare
än här, och rudimacrien kunde från Upland hit skaffas, måst
för samma pris, som til Stockholm, då den stället för stenar,
til bar-last uti denna Stads Fartyg i Stockholm inoges, at
affättningen skulle blifwa tillräckelig, är ej heller ingen twiswel,
emedan uti Landet då i stället för Krul-makare Käril Porcellins
kunde, som snuggare och jirligare komma i bruk.

Om et Glas-bruk här komme i stånd, så är ingen twis-
wel, at affättningen blefwe tillräckelig, då i hela Finland ei me-
ra, än et nyligen anlagt Glas-bruk finnes.

En högst nyttig inrättning wore det, så för Staden sielf,
som det omliggande landet, om här anlades, antingen

Alle: eller Linne: Tryckeri. Då skulle, om ei mera, åtminstone alla de penningar, som från detta Land för trycklärfster, m. m. gå til Stockholm stanna uti denna Stad. Besynnerligt och märckvärdigt är, at Ryfarna, som annars mycket handla med sina trycklärfster på gränse orterna, dessa framsfarna ären särdeles begärligen här uphandlade en hop Stockholmska trycklärfster och dem med sig hem förde; detta gifwer anledning at hoppas en nog ymnig affsättning på denna vara, om här sådant tryckeri skulle inrättas.

Herr Lagman König uti des Rådoms: öfningars 6 tom, pag. 35 säger, at denna Stad år, 1745 fät *Privilegier* på en *Tapet-Fabrique*; men beklageligen är ännu til sådan *Fabriques* inrättande ingen witterlig börlan eller anstalt giord.

Oljeslagerier och dertil nödiga planteringsars inrättning, håller jag för en stor möjlighet på denna ort.

Fiskeriets förbättrade idlande gifwer den så nära liggande salt-sjön godt tillfälle till; Och synes troligt, at, om Sjal-fisket kunde på något fördelachtigare sätt anställas, än det nu sker af fåå Sochnar i Österbotn, och Siälarna, om ei aldeles, åtminstone til en stor del utödas uti Norrbotn, så skulle fiskerierna der af hafwa ei ringa fördel, i anseende så wäl til sina bragder, hwilka af dessa djur sönderslitas, som och til den stora mängd fisk de förtära, hwilken då skulle blifwa besparad.

Det uti omliggande Landet dageligen, mer och mer tiltagande Åker-bruket, hwar om uti följande widare skall handlas, lemnar denna Stad äfwen godt hopp om Spanmåls handel i framtiden.

Dessa uti uprichtig wälmening af mig föressagna sät, til föfkommande af den brist, som uti denna Stad är på tienliga nåringar lemnar och *recommenderar* jag til wederbörandes ömna ompröfwande, och tror at sådana betractelser ei skulle illa flåda, eller anstä dem, som hafwa at göra med Stadens hus-hålling. Mit tycke wil, eller kan jag ei någon påtruga, utan

Skall hjertligen fagna mig, då antingen dessa, eller andra, kanske tienligare invättningar sätter min fosterbygd utom fruchtan för den fara, som nu synes hota.

Jag nödgas nu, i anseende til tidens och tillfälligheternas almänt bekanta inkränckta tilstånd för denna gång sluta; men skal dock ei glömma min skyldighet, at med det första fullfölja det jag mig påtagit.

(A) För tidens torrhet nödgas jag nu utlemna detta utdrag, til dess sednare delen af detta mitt arbete kan komma i dagsluuset.

G. A. A.

